

■ **PORTRÉT JINOCHA**
(Ewald Osers, nar. 1917)

■ **PORTRÉT CHLAPCE** (Jan Rudolf Osers, nar. 1921)

Židovské muzeum v Praze

Rodinné portréty se po 80 letech vracují

TEXT TOMÁŠ TETIVA, FOTO ŽIDOVSKÉ MUZEUM V PRAZE

Dva pastely židovského umělce Maxe Soldingera (1906–1962) s dětskými portréty Ewalda a Jana Osersových se téměř na den přesně po 80 letech vrátily do rukou právoplatných majitelů. Oba portréty byly v roce 1942 konfiskovány v bytě, jež do své deportace obývala matka obou bratrů, paní Josefina (Fini) Osers (1894–1942). V roce 2019 se na Židovské muzeum v Praze (ŽMP) obrátili potomci rodiny s žádostí o pomoc při pátrání po uměleckých předmětech a cennostech ztracených během války. Při této příležitosti byly v muzejních sbírkách identifikovány dva portréty, které vnučce jejich původní majitelky, paní Lence Warner, osobně předal ředitel ŽMP Leo Pavlát.

„**T**ěší mě, že naše muzeum může vrátit obrazy rodině, které původně patřily. Je to významné s ohledem na vyrovnání se s historickou nespravedlností a současně vyjádřením setrvalého postoje Židovského muzea

v Praze a jeho úsilí co možná nejvíce přispět k nápravě křivd způsobených během německé okupace,“ řekl ředitel muzea Leo Pavlát.

„Naše muzeum přitom vychází zžadatelům vstříc nad rámec restitučních zákonů,

protože je naší morální povinností učinit vše pro to, aby se zkonfiskované předměty vrátily co nejširšímu okruhu dědiců. Podobných bezúplatných převodů včetně knih již Židovské muzeum v Praze uskutečnilo celou řadu,“ dodal Pavlát.

Oba obrazy se v Josefinině majetku nacházely do doby, než byla v červnu 1942 povolána do transportu. Zůstaly v zabezpečeném bytě v pražském Karlíně, kam byla na počátku okupace nuceně přestěhována z původní, mnohem prostornější rodinné rezidence a kam si s sebou vzala jen to, co jí bylo nejdražší. Oba portréty byly nakonec v rámci likvidace vybavení bytu převedeny pražskou Treuhandstelle (zvláštní oddělení pro správu majetku zabaveného deportovaným z Prahy a blízkého okolí) do jednoho ze skladišť zabaveného majetku, které se nacházelo v dnes již neexistující vinohradské synagoze v Sázavské ulici. Odtud byly na přelomu listopadu a prosince 1944, tedy v době, kdy již Josefina dávno nežila, vybrány pro sbírky pražského Židovského muzea, čímž byly de facto zachráněny.

„Četla jsem v memoárech svého strýce, že jsme měli v domácnosti obrazy a další cenné věci, tak jsme se rozhodli, že se je pokusíme najít. Maminka pak v průběhu rešerší zjistila, že obrazy se dochovaly v Židovském muzeu v Praze. Když jsem se dozvěděla, že obrazy můžeme získat zpátky, tak to byla velká radost pro celou rodinu. Mají pro nás samozřejmě velkou hodnotu, neboť se jedná o portrét mého otce a strýce,“ uvedla při předání obrazů paní Lenka Warner.

Josefina Osers byla deportována transportem AAh, který 10. června 1942 odjel z Prahy směrem na východ – na území tehdejšího Generálního gouvornementu. Jeho cílovou stanicí byl Lublin, kde proběhla selekce práce schopných vězňů. Valná většina transportu byla ale zavražděna ve vyhlazovacím táboře Sobibór.

O transportu AAh se velmi dlouho tradovalo, že se jednalo o trestný transport za Heydrichovu smrt. Jistě k tomu přispělo i poválečné vnímání nejen terezínských vězňů, ale zejména celková atmosféra strachu, represivních opatření a poprav, které rozpoutala okupační správa protektorátu po Heydrichově smrti. Podle historiků však není pravděpodobné, že by se podobná logisticky náročná operace mohla uskutečnit během dvou týdnů jako odvěta za atentát na Heydricha, jednalo se zřejmě o už dříve plánovaný transport.

Zatímco Josefina zahynula, oba její synové přežili. Starší Ewald přečkal válku v britském exilu, mladší Jan Rudolf byl v roce 1942 deportován do ghettá v Zamošči, odkud se mu však záhy podařilo uniknout, aby se pak do konce války za dramatických okolností skrýval pod různými identitami na území Maďarska a tehdejšího Slovenského štátu.

● Rodinné portréty předal paní Lence Warner ředitel ŽMP Leo Pavlát.

● Hlavní kurátorka ŽMP Michaela Sidenberg s portrétem Ewalda Oserse

Původním vzděláním chemik, Ewald Osers ve svém novém domově na ostrovech vystudoval slavistiku a rusistiku. Pracoval pro rozhlasové vysílání BBC a stal se uznávaným překladatelem české poezie. Během svého života přeložil více než 50 básnických sbírek a dalších 100 knih, mezi jeho oblíbené autory patřil František Halas, Josef Hora, Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert nebo Jan Skácel. Překládal také z němčiny, například divadelní hry rakouského dramatika Thomase Bernharda. V roce 1997 jej tehdejší prezident republiky Václav Havel ocenil Medailí Za zásluhy.

Menší část sbírek a fondů Židovského muzea v Praze v současnosti stále tvoří předměty, které byly do sbírek začleněny v letech 1942–1945 jako konfiskáty ze soukromého majetku židovských vlastníků deportovaných od podzimu 1941 z Prahy a blízkého okolí do ghettá a vyhlazovacích táborů.

Náprava majetkových křivd spáchaných v období 2. světové války a šoa je závazkem, k němuž se po boku dalších sedmačtyřiceti zemí přihlásila také Česká republika. ŽMP v této oblasti snahy státu podporuje a snaží se být příkladem dobré praxe pro ostatní kulturní instituce. ✘